

Motion

1975/76:2558

av herr Hermansson m. fl.

med anledning av propositionen 1975/76:150 med förslag till slutlig reglering av statsbudgeten för budgetåret 1976/77, m. m. (kompletteringsproposition)

Ekonomisk utveckling under kapitalismens förhållanden är aldrig rätlinjig. Det är en utveckling som drivs av motsättningar och motsägelser. Det är en utveckling vars riktning styrs av de enskilda kapitalens strävan efter profiter, där det ena kapitalet försöker växa på det andras bekostnad och där alla kapital växer genom att livnära sig på de arbetandes arbete. Det är en utveckling som kännetecknas av kortsiktiga konjunkturväxlingar men också av långsiktiga vågor.

Ett genomgående drag i regeringens finanspolitiska dokument har varit ett klasslöst betraktelsesätt gentemot ekonomin. Den behandlar, inte oriktigt, ekonomin som om den vore allas angelägenhet. Det är den. Men regeringen glömmer att ekonomi och produktion inte styrs för allas gemensamma intressen utan av fåtalets, kapitalägarnas, vinstintressen. Den bortser således från det kapitalistiska systemets grundläggande motsättning. Den bedriver i stället en politik för att dölja denna och – där motsättningen ändå sticker fram – för att dämpa den. Politiken kommer härigenom att gynna det bestående och bedrivs till kapitalets favör.

Från att en gång i tiden ha verkat för målsättningen att med reformer omvandla kapitalismen till ett annorlunda samhälle har den socialdemokratiska politiken utvecklats till att söka reformera kapitalismen till att bli så dräglig som möjligt och därifrån till att söka förhindra att en expansiv kapitalism blir en kapitalism i nedgång. Från att ha haft en politik med mot kapitalismen riktade ambitioner står nu socialdemokratin för politiken att "räddas vad som räddas kan". Man har gjort kapitalisterna och den av dem bestämda utvecklingen till en nödvändighet. Det som är nödvändigt måste stödjas och befordras. Så har en fastkedjning vid kapitalismens system fullbordats.

Den förevarande kompletteringspropositionen är ett av de mest öppenhjärtiga uttrycken som visats för denna ideologiska förändring. Privatkapitalet skall ha sitt, i andra hand kommer de statliga och kommunala behoven och i tredje hand de lönearbetande. Detta uttrycks på flera ställen i propositionen. Vi återger ett:

Exporten och industriinvesteringarna måste sålunda ha sin självklara del av det växande resursutrymmet. Ytterligare visst utrymme måste dessutom avsättas för vissa nödvändiga investeringar i näringslivet i övrigt för bostäder och offentlig sektor. Det därefter tillgängliga utrymmet står till förfogande

för att i olika former användas till en ytterligare ökning av vår standard och välfärd.

Det centrala för regeringen är att öka exporten. Detta motiverar den med de senaste årens obalans i de utrikes betalningarna. Men den diskuterar inte, vare sig det gäller export eller annat, några mål för produktionens inriktning. Den ser exporten klasslöst, bedömer inte vilka en ökad export främst kommer till del eller huruvida den inriktning på produktionen som bestäms av kapitalägarnas exportmöjligheter och förhoppningar är den produktionsinriktning som är den bästa för det svenska folket. Exportera, exportera – det låter som gengångarter från merkantilismens och de stora handelshusens tid. Men lika litet som Ostindiska kompaniets intressen på den tiden var det svenska folkets intressen är i dag Volvos aktieägars intressen svenska folkets. Västland skapas i själva produktionen och inte genom exporten. Utrikeshandeln är inte oviktig, men exporten sker nu för att i främsta hand ge exportkapitalet mera profiler, för ackumulation i ökad exportproduktion. Det har mer och mer blivit export för exporten, styrd av kapitalets vinstintressen. Denna utveckling vill regeringen så kraftigt som möjligt understödja, utan att försöka styra produktionen efter sociala målsättningar.

Regeringen myntar i kompletteringspropositionen parollen "politik för en stark ekonomi", men betydelsen av detta är politik för en stärkt kapitalism. Det genomgående är för det första att öka stödet till kapitalisterna, till de investeringar vilkas innehålla kapitalisterna bestämmer över och som de i huvudsak ändå skulle göra, för det andra att öka arbetskraftens anpassning till kapitalets behov och för det tredje att lindra något för offren av den kapitalistiska utslagningen. Regeringen ställer stora förhoppningar till en annalkande högkonjunktur men anser att, trots denna givna uppgång, verkstadsindustrins efterfrågeläge ännu en tid kommer att vara svagt och föreslår därför ytterligare förmåner för kapitalet: ökade investeringsavdrag från 10 till 25 % av maskininvesteringar och ett från 4 % till 10 % förhöjt investeringsbidrag. Kapitalister investerar efter sina vinst- och försäljningsutsikter. De tar naturligtvis tacksamt emot ytterligare fördelar – men det förändrar på sikt inte deras investeringsvolym. Den enda säkra verkan är på sikt att kapitalet förbilligas och att profitkvoten därigenom växer.

Det bör något parentetiskt inflikas att det ser ut som mer än en tillfällighet att i samma proposition som ger ett ökat stöd till dem som spelar på börsen totospellet vid travbanorna också får bättre villkor.

I sin "politik för en stark ekonomi" lägger regeringen fram ett sju punkters underlag för kamp mot inflationen. Summan av dessa sju punkter kan sägas vara sju punkter för omfördelning till kapitalet. Den första punkt som anförs är "återhållsam kostnadsutveckling", vilket i regeringens gängse språkbruk betyder att lönekraven skall hållas låga. Den andra punkten är "skatteomläggning". Skatteomläggningar har på senare år tjänat som ett medel för en indirekt statlig inkomstpoltik. De anses motsvara en viss lönestegring

och kompenseras via ett uttag i form av ökade arbetsgivarutgifter som är lägre än lönestegringen. I årets proposition sägs uttryckligen att "de fackliga organisationerna har uttalat att de vid utformningen av sina lönekrav kommer att beakta att en del av utrymmet konsumerats av de höjda avgifterna".

Karaktären av dessa punkter mildras inte av att regeringen – för skams skull – pliktskyldigt påpekar att "ansvaret för kostnadsutvecklingen" är en sak "icke allenast" för lönarbetarna.

Som en tredje punkt anförs "front mot överbuden", vilket – möjligen med de borgerliga partiernas sociala demagogi som förevändning – är det samma som att säga att varje annan disponering av statsutgifterna än regeringens är av ondo och att inga "kostnadskrävande" sociala reformkrav bör ställas.

"Prisövervakning" innebär – till skillnad från prisstopp – ett accepterande av prisstegringar. En "aktiv arbetsmarknadspolitik" betyder egentligen aktivitet för passiv anpassning till den kapitalistiska arbetsmarknaden: antingen att få arbetskraft dit kapitalet vill ha den eller också att ta hand om dem som slagits ut av kapitalet.

Som sin sjätte punkt anför regeringen "stimulans av investeringar, sparande och en hög produktivitet". Detta är ett annat sätt att uttrycka den allt givmildare gåvopolitiken gentemot företagen, vars konkreta innehåll i årets kompletteringsproposition manifesteras i de ökade investeringsavdragen och -bidragen men också i t. ex. redovisningen av hur medlen i fjärde AP-fonden använts.

När fjärde AP-fonden inrättades blåstes den upp som en stor ideologisk stridsballong. Den fjärde AP-fonden skulle bli ett instrument för löntagar-makt och samhälleligt inflytande över produktionen. Redovisningen av fjärde AP-fondens aktieportfölj visar att tre storföretag, Volvo, LM Ericsson och AGA, tillsammans svarar för 52 % av dagsvärdet av fondens portfölj. Den visar vidare att där det förekommer såväl A- som B-aktier – B-aktier har som regel lägre röstetal – så dominerar B-aktierna. Fjärde AP-fondens medel har således i huvudsak använts att ge redan välbärgade kapitalistiska storföretag mera riskvilligt kapital och har inte köpt vare sig inflytande eller betytt någon påverkan till förändrad produktionsinriktning – om nu någon trott att den skulle användas för sådana ändamål.

Regeringens sista punkt är en "fast valutapolitik". Allmänt taget är detta inget oriktigt krav. Men i praktiken förs en valutapolitik som knyter upp Sveriges valutor till de andra kapitalistiska staternas valutor, en valutapolitik som fast knyter upp den svenska valutan till en valutamarknad som med allt tätare mellanrum genomgår dramatiska kriser och befinner sig i ständig gungning.

Inflationen och dess bekämpande är en klassfråga. Inflationen står i direkt samband med hela utvecklingen av det kapitalistiska samhället i dess nuvarande stadium, med de skärpta motsättningarna. Bland de olika inbördes förbundna faktorer och sammanhang som skapar prisstegring och inflation

bör nämnas: överackumulation av kapital och strävan att få hög profitkvot på det ökade kapitalet, monopolens och särskilt de stora internationella koncernernas makt att höja priserna, den permanenta militariseringen av ekonomin, växande byråkrati och övriga improduktiva sektorer, den statsmonopolistiska kapitalismens politik. Här spelar också förväntningar om en fortsatt stark inflation in, som gör att företagare och spekulanter på olika områden i förväg räknar in prisstegringar och försämring av kronans värde i sina kalkyler.

Självfallet spelar internationella faktorer en roll för inflationens utveckling. De nationella kapitalistiska ekonomierna är inte avgränsade från varandra. Över gränserna verkar utrikeshandel, kapitalrörelser, internationell spekulation i valutor, de internationella koncernernas makt. Det finns en mekanism för spridning av prisstegringar och inflation.

Men detta betyder inte att orsakerna till inflationen t. ex. i Sverige väsentligen skulle ligga utanför landets gränser. Om inflationen kunde förklaras med höjda priser på importvaror till Sverige borde samma förklaring gälla också varje annat land, och då är det ingen förklaring alls. De ekonomiska lagbundenheterna i Sverige avviker inte från dem i andra utvecklade kapitalistiska stater.

Prisstegringarna försämrar arbetarklassens och de lägre tjänstemännens ekonomiska situation. Den höjer priser och sänker reallöner. Den drabbar dem som har små och fasta inkomster. Storkapitalister och monopolföretag kan däremot göra extravinster på inflationen. Den kraftiga prisstegringen gynnar spekulanter, gynnar dem som har stora skulder, gynnar ägare av fast egendom. Det är de stora förmögenhetsägarna som gör de största vinsterna på inflationen.

Fördelningspolitiskt är inflationen ett storkapitalets medel att till sin fördel omfördela de värden som skapas i samhället. När arbetarna tar upp kampen för ökade löner går det att öka lönerna på profiternas bekostnad. Lönerna, som är en nödvändighet för produktionen, är inte ansvariga för inflationen. Kapitalisterna däremot kan numera inte sänka de nominella lönerna. De måste angripa de arbetandes reallöner, vilket bl. a. sker genom prisstegringar. Inflationen är därför bl. a. en metod för omfördelning till kapitalet.

Regeringens sju punkter har samma fördelningspolitiska verkan. De angriper inte inflationens orsaker men lägger till inflationens inkomstfördelande verkan en kraft som verkar i samma omfördelande riktning: till kapitalets förmån.

Inflationen är nu ett uttryck för hela det kapitalistiska systemets tilltagande kris. Vi har en långsiktigt accelererande inflation. Den nedgång i prisstegringstakten som kan vara möjlig i år är sannolikt bara tillfällig. Det är dessutom en nedgång till en fortsatt mycket hög nivå. Skulle regeringens kalkyl att inflationstakten 1976 kommer att röra sig om 8 % vara riktig, så innebär detta lika fullt en dubbelt så hög inflationstakt som genomsnittet för 1960-talet.

De djupnande kristendenserna har inte kommit till lika dramatiska uttryck i Sverige som i andra kapitalistiska länder, i varje fall inte ännu. Svenska kapitalister kunde 1973–1975 kamma hem stora profiler och har ackumulerat en del av dessa. Samtidigt har skuldsättningen ökat – såväl upplåningen utomlands som statsskulden. Sysselsättningen har främst kunnat hävdas tack vare en kraftig ökning av antalet deltidsanställda. Problem har skjutits på framtiden. Frågan är om en tillfällig konjunkturuppgång – internationellt sett – är tillräcklig för att avskaffa dessa bekymmer.

Har utvecklingens konjunkturrella sida hittills någorlunda kunnat pareras, så avviker inte den svenska långsiktiga utvecklingen lika markant från den gängse. Tillväxttakten tenderar att avta. För en kapitalistisk ekonomi, för vilken tillväxten är en livsfråga, är detta allvarligt. Ekonomins strukturella problem ökar. Den regionala krisen har inte kunnat hävas. Utsvettning och utslagning skärps.

För att bryta denna utveckling, som framdeles kommer att förorsaka allt större ekonomisk och social otrygghet för de arbetande, krävs en politik som angriper de maktrelationer och ekonomiska förhållanden som utgör utvecklingens drivkraft. Det krävs en politik som angriper monopolens makt och banar väg för en socialistisk planhushållning.

Viktiga delar i en sådan politik är följande sju punkter:

1. En aktiv, solidarisk lönekamp, där olika lönarbetargrupper stödjer varandra i kampen för bättre löner och arbetsförhållanden, med målsättningen att öka arbetets andel av produktionsresultatet.
2. En aktiv prispolitik som ingriper mot monopolistisk prissättning genom prisstopp på alla dagligvaror, åtgärder för hyresstopp osv.
3. En demokratisk skattepolitik, där bördorna lättas för lönarbetarna och små inkomstagare genom att beskattningen skärps på stora inkomster, stora förmögenheter, spekulationsvinster, bolagsvinster, arv och gåvor.
4. En aktiv statlig investerings- och regionalpolitik, som bygger nya basindustrier med medel ur AP-fonden.
5. En beslutsam kamp för att minska de militära rustningarna och annan kostnadskrävande onyttig och improduktiv verksamhet.
6. Förstatligande av de stora monopolen – affärsbankerna, stålindustrin, byggnadsmaterialindustrin osv.
7. En politik av aktiv kamp mot de stora internationella monopolen, deras spekulation i valutorna och deras strävanden att slå under sig allt större delar av ekonomin.

En politik utifrån dessa sju punkter är nödvändig om den nuvarande utvecklingen mot en djupnande allmän kris skall brytas.

Det sagda innebär att vi yrkar avslag på regeringens allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken (punkt 1 i propositionens hemställan) och att vi yrkar avslag på de höjda investeringsavdragen och -bidragen (punkt

11 och 12 i propositionens hemställan).

Med hänvisning till det anförda föreslås
att riksdagen beslutar

1. att avslå regeringens hemställan under 11 och 12 i propositionen 1975/76:150,
2. att med avslag på regeringens hemställan under 1 i propositionen 1975/76:150 samt med anledning av propositionen i övrigt som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

Stockholm den 13 maj 1976

C.-H. HERMANSSON (vpk)

LARS WERNER (vpk)
i Tyresö

JÖRN SVENSSON (vpk)
i Malmö

EIVOR MARKLUND (vpk)

NILS BERNDTSON (vpk)

GUSTAV LORENTZON (vpk)